

نور و یوردی

نورک او مہاقلربک ناسر افطاری آیلر مجموعہ در

جلد : ۱ — ۲۱

شباط ۱۹۲۸
اوندیجی سنہ

صافی : ۲ — ۱۹۶

آقاده می مستر می

- ۲ -

روس فنون آقاده میسی

نظارتی آلتنده روس کنجلیری چالیشد بر مق لازم اولدینی بیان ایتشد. بویوک پترو بویکی تأثیرلر نتیجه سنده پارس آقاده میسی بر اورنهک اتخاذ ایدرهک آقاده می تأسیس ایتک اوزره اجنبی متخصصلری دعوت ایتشدی. ذاتاً بویوک پترو دولت امورینی تنظیم ایتک اوزره اجنبی متخصصلری جلب ایتکی اعتیاد ایدتمشدی. و بومقصدله آبری تخصیصات ده وضع ایتشدی. آقاده می ایچون لازم اولان اثرلرک بر قسیمی پتروئیک محاربه لرده الهه ایتدیکی اثرلرله تأمین ایدلمشدی. بومحاربه لر اثناسنده قیمتدار قوللکسیونلرده اله کچیرلمشدی. بوندن ماعدا پترو آوروپاده سیاحت ایتدیکی زمان بر چوق قیمتدار اثرلر قوللکسیونلر صائین آلمشدی. نهایت پترو ۲۲ کانون ثانی ۱۷۲۴ (بلومه نتروست) آقاده می تشکیلاتنه دائر بر لایحه احضار ایتکی امر ایتشد.

پتروئیک فکرینه کوره بومؤسسه یالکز آقاده میدان عبارت اولما یاقی، بلکه، دارالفنونله برلکده تشکیل ایدیله جکدی. آقاده می فنی و علمی اثرلردن ماعدا کندی اختصاصی دائره سنده درس کتابلری وجوده کتیره جکدی. آقاده مینک هراعضاسی هر کون بر ساعت عمومی درس لر تدریس ایده جکدی، بوندن ماعدا آقاده می اعضاسنک هر بری لزومنده کندی برینی اشغال ایده بیله جک اصرری ایکی عالم یتیشدیرمکده موظف ایدی.

دعوت اولونان عالمر آوروپادن کلدکلری زمان پترو وفات ایتشدی. بوسیدن دولای پترو آقاده می بی بالذات کشاد ایتک شرفته نائل اولامامشد. روس آقاده میسی آنجق برنجی قاترینه دورنده ۱۲ تصرین ثانی ۱۷۲۵ تاریخنده (بلومه نتروست) ریاستنده برنجی اجتماعنی عقد ایتشد. قاترینه ده بواجتماعه اشتراک ایتدی. قاترینه ک وفاتی متعاقب ایمپراطور ایکنجی پترو آقاده می موسقو وایه نقل ایتدیرمش وریشی بولونان (بلومه نتروست) ده موسقو وایه کلشد. عینی زمانده آقاده می به مربوط بر مطبعه، حروفات

روس چارلردن ایلک دفعه اولارق ایمپراطور عنوانی احراز ایدن بویوک پترو (۳۰ مایس ۱۶۷۲ - ۲۸ کانون ثانی ۱۷۲۵) روسیه نیک مدتیله شمه سنده بویوک بر عامل اولشد. آوروپاده ایکی دفعه تدقیق سیاحتنده بولونان بو اصلاحاتی ایمپراطور، روسلرک صافالترینی تراش ایتدیرمش والسه لرینی ده کیشدیرتمش و آوروپا عالمرینی جلب ایدرک روسلرک تنویرینه چالیشمشد. آوروپایه بر قابو اولقی اوزره پترسبورغ شهرینی بنا ایتدیرمش، بالطق دکزی ساحلترینی الهه ایدرک بوده کز واسطه سیاه آوروپا ایله منافلات و مناسبت تأمین مقصدیله اسوه چه فارشی اعلان حرب ایتمش و بو حرب نتیجه سنده بالطق ساحلترینی روسیه یه الحاق ایتشد. ارتجاعه وعکس الحارکتجیلره فارشی شدتی بر صورتده حرکت ایتشد.

بویوک پتروئیک بویوک ایشلردن بری ده پترسبورغ بنا اولنماسیله (۱۷۰۳) اوراده بر دارالفنون و آقاده می تأسیسی قرارلاشدیرمسیدر. روسیه ده یالکز بعضی مکتبلر موجود اولدینی بر زمانده پترو آوروپا عالمرینیک، بالخاصه آلمان عالمرلردن له بیتیچک توصیه سیله پترسبورغده پارس آقاده میسی طرزنده بر آقاده می تأسیسنه قرار ویرمشد.

پتروئیک آقاده می تأسیسنک لزومنه ۱۷۲۰ سنه سنده کسب قناعت ایتمش اولدینی آکلاشلقمده در. [۱] قید ایتدیکن تاریخندن اول آقاده می تأسیسی حقنده بویوک پترویه بر قاچ راپور تقدیم اولنمشدی. بو راپورلرک بری پتروئیک اجنبی مشاورلردن (حه نریغ فیق) طرفندن ۱۱ حزیران ۱۷۱۸ تاریخنده تقدیم ایدلمشد. حه نریغ بو راپورنده « قیسه بر زمان ظرفنده روس کنجلیری تعلیم ایتک و یتیشدیرمک مشکل برایش اولمادیغنی و بونک ایچون هرشیدن اول بر آقاده می تأسیس ایدرک آوروپا سالنلرنده موجود علمی اثرلری ترجمه ایتدیرمک و بو آقاده می نیک

[۱] روس فنون آقاده میسنک تاریخی، ۱۸۷۱

طبعی، ص ۳۸.

دو کومخانه سی و مختلف صنعتخانه لرده تأسیس اولمشدر .
آقاده می ایله برابر تأسیس اولنان بوضاعتخانه لرروس
صنایعک انکشافنده مهم برعامل اولمشدر .

روس آقاده میسی ۱۷۳۲ سنه سندن صوکره
حکومتک اعتنا سازغندن دولای مادی و معنوی برطاقم
مضایقه لر تحت تأثیرنده قالمشدر . حتی آقاده مینک رئیس
اولان بارون قوروف ۱۷۳۴ ده سیناتو مجلسنه تقدیم
ایتدیکی راپورنده یکی اعضالر علاوه اولتادینی و پاره
ایله معاونت ایدله دیکی تقدیرده آقامینک تعطیل فعالیت
ایتمک مجبوریتنده قالا جغنی تهدید مقامنده ذکر
ایتمک مجبوریتنی حس ایشدر . پترونک قیزی «الزایوته»
ایمراطورلوق مقامنی احراز ایدنجه یه قادر روس فنون
آقاده میسی بوقبیل مضایقه لردن قورتیلامه مشدر .
«الزایوته» زماننده ۱۷۴۷ ده آقاده مینک نظامنامه سی
تنظیم اولنش و یکی اعضالرده علاوه ایدمشدر . مذکور
نظامنامه یه کوره آقاده می دارالفنون و نفس آقاده می
اولق اوزره ایکی یه تفریق اولمشدر . آقاده مینک
حقیق اعضاسی اون اوله رق تثبیت ایدلش و هر بر
اعضانک نظارتی آلتنده برر معاون بولندیرلماسی ده
تحت قراره آلمشدر . کرک حقیق اعضانک و کرک
معاونلریک روس اولماسی ده آیری بر شرط اوله رق
ذکر ایدمشدر . بینه بونظامنامه یه کوره آقاده مینک
اجتماعلرنده جریان ایدن مذاکره لک سرکاتب طرفندن
تثبیت اولنماسی و هر سنه نك بدایتنده مساعی پلانی
تنظیم اولندی فی زمان نك آیری دالارینک تدقیقنک تأمین
اولنماسی و دیگر مللرک آقاده می عالمی طرفندن تألیف
اولنان جدی و مهم اثرلرک روسجه یه ترجمه ایدله لک
طبع ایدله سی ده نظامنامه ده تصریح اولمشدر . آقاده می
اعضاسنک کندی اختصاصلری داخلنده دولنک التزام
ایتدیکی وظیفه یی ایفا ایتمه لرینک مجبوریتی نظامنامه ده
ذکر اولندی فی کبی ، رئیسنه ده دارالفنون اکیال ایتمش
طلبه میانندن اونوزینی انتخاب ایتمک صورتیه آقاده می
نظارتنده چالیشدیرمق وظیفه سی تحمیل اولمشدر .
آقاده می اداره سنده کتبخانه ، مطبعه و کتاب
مقازمه سی و صنعتخانه لر بولنماسی ده نظامنامه ده مصرحدر .
بوندن باشقه آقاده می یه ملحق دارالفنوندن ماعدا
برکیمناز بومده واردی .

او دورده آقاده میده چالیشانلرک اکثریسی
آلمانلر ایدی . او زمانک روس محررلری روسلر
حسابنه چالیشان بوللمان عالمینه قارشی شدتلی بر
لسان قوللاشیرایسه ده بواقاده می و اوکاملحق اولان

دارالفنون و کیمناز بوم روسلرک مدنیله شمه لرنده و
روسلردن عالمی ریتشمه سنده و روس علومنک تولدنده مهم
بر عامل اولمشدر .

روس فنون آقاده میسی کندی فعالیتی نتیجه سنده
۱۸ نجی عصردن اعتباراً دیگر آوروپا آقاده میلری
آراسنده مهم و محترم بر موقع احراز ایتمش
وفنونک مختلف دالارنده برحقو عالمی ریتشمه سنده باشلیجه
عامل اولمشدر . روس لسانیه فنونک مختلف شعبه لرنده
کمیت و کیفیت اعتباریه لک مهم اثرلرک تألیف اولنماسی
وبالخاصه روس تاریخی منبعلریک تصنیق حقنده
روس فنون آقاده میسنک لک مهم خدمتلیری سبق
ایشدر . بویوک پترو روس فنون آقاده میسی تشکیلنه
مباشرت ایتدیکی زمان : « بزم آقاده می عالمی
علوم و فنونک مختلف دالارنده چالیشمق صورتیه
آوروپا لیرلرک روسلرک باربارلقلری حقنده کی فکرلرینی
تصحیح ایتمه لیدرلر . » دیمشدی . روس آقاده میسی
فنک مختلف دالارنده بویوک عالمی یتیشدیرمک صورتیه
پترونک امللرینی تحققی ایتدیرمشدر .

روس آقاده میسی تشکیل ایتدیکی کبی روسیه نك
هر طرفندن صحیح معلومات طویلانه رق روسیه نك
هر اولکسی ایچون مفید اولماسی تینی اولمشدر .
ایکنجی قاترینه آقاده مینک مادی جهتلرینی تنظیم ایتمک
ایچون غرافارلوفک تحت اداره سنده آیری بر قومیسون
تشکیل ایتدیرمش و روسیه نك هر طرفنی تدقیق
ایتمک اوزره آقاده می طرفندن مختلف فنی هیئتلر
کوندلرلشدر . آقاده می طرفندن روسیه نك احوال
طبیعیه ، جویه و سائرهنسک تدقیق اولنماسی روسیه نك
انکشافی ایچون لک مفید اولمشدر .

۱۷۸۱ سنه سنده علم هیئته دائر تدقیقاتده
بولتی اوزره اوچ فنی هیئت کوندلرلشدر . برنجی
آلکساندر ۱۸۰۲ سنه سنده بر فرمان اصدار ایدره لک
یکی کشفیاته ، صنایعک مختلف شعبه لرینه ، صنایع
نفیسه یه ، زراعت و سائرده دائر اولان خبرلرک اجنبی
مجموعه لرندن نقل و ترجمه ایتدیرلرل سنه ده آقاده می یه
تحمیل ایتمش و بو خبرلرک آقاده می مجموعه سنده ده
طبع اولنماسی امرایشدر .

روس فنون آقاده میسنک نظامنامه سی ۱۸۰۳ ده
یکیدن تنظیم اولمشدر . یکی نظامنامه ده آقاده مینک
مساعیسنک روسیه فائده سنه متوجه اولماسی ،
روسیه نك احوال طبیعی و جویه سنک تدقیق اولنماسی
و بوخصوصده اثرلر وجوده کتیرله سی ، روس

ایلمیش و ۲۱ تشرین اول ۱۷۸۳ تاریخندہ کشاد اولونمشدر .

قائرنہ فرالسدہ اولدینی کبی مذکور آقادهمینک اعضالرنہ و مهم خدمتاری سبق ایتمیش ذواتہ توزیع اولونمق اوزره تقاضا اعمال ایتمیرمشدی . یوقاریده بحث ایتمدی کمز روس فنون آقادهمینک یکی نظامنامه سنہ کوره لسان آقادهمینسی فنون آقادهمینہ الحاق اولوندقدن سو کراروس فنون آقادهمینسی : ۱) فیزیقو - مہنہ ماتیق ، ۲) روس لسان و ادبیاتی (۳) تاریخ لسان شعبہ لرنی احتوا ایتشددر . و حال حاضردهده بوشکانی محافظہ ایتکدهدر .

اعضاسنک فعالیت نتیجہ سنده روس آقادهمینسی برطاقم تشکیلاتہ مالک اولوب روس علوم ، فنون و لساننک ایشلہنہ سنده بویوک برعامل اولمشدر . روس فنون آقادهمینسنک تحت اداره سنده رصدخانه ، فیزیق و کیمیا لابراتوارلری ، مکمل برکتبخانہ و موزہ خانہ و مختلف علم و فن مؤسسہلری موجوددر . روس فنون آقادهمینسی فنک مختلف دالترینہ و مختلف موضوعلرہ دائر مکافاتلی مسابقہلر اعلان ایتک صورتیلده روس لسانیلہ متعدد فنی و علمی اثرلرک تالیف اولونماسی تأمین ایتشددر . عینی زمانده سمیتل روسلر مختلف موضوعلرہ ، فنون و علومک مختلف داللرنده مسابقہلر اجرا ایدلک اوزره آقادهمین اداره سنہ پک مهم تبرعلرہ بولونمشلرددر . مثلاً ۱۸۳۱ سنہ سنندن ۱۸۶۵ سنہ سنہ قدار (دیغریوف) مکافاتلی توزیع اولونمشدر . ۱۸۵۵ سنہ سنندن اعتباراً (اوراسکی) مکافاتلی توزیع اولونمقہ باشلا مشدر . ۱۸۳۱ سنہ سنندن اعتباراً ۲۵ سنہ ظرفندہ (ب . ن . دیمیدوف) طرفندن تخصیص ایدیلن مکافاتلر توزیع اولونمشدر . بویکی مکافاتلی مسابقہلر سایہ سنده روس لسانی بر چوق اثرلر قازانمشدر .

عین زمانده بعضی عالمرک وفاتنک ۵۰ و یاخود ۱۰۰ نجی ییل مناسبتیلہ او عالمرک ناملرنی تخلید ایلمک مقصدیلہ خصوصی آداملر و جمیتلر طرفندن مکافات سرمایہلری تشکیل اولوندینی کبی اہالیدن اعانہ طوبلامق صورتیلده مکافات سرمایہلری وجودہ کتیرلش و آقادهمین اداره سنہ تسلیم اولونمشدر . بومکافاتلرک بر قسمی آسیا قطعہ سنک و سیبریآنک تدقیقہ تخصیص ایدلش و بوعلمی خدمتلر سایہ سنده تورک تاریخنہ ، آننوغرافیاسنہ و لساننہ دائر بر چوق مواد طوبیلاشمشدر .

ملی صنایعنک و روس تجارتنک انکشافی ، منسوجات صنایعنک و روس صنایع نفیسہ سنک ترقیسی و بوتون ثروت منبعلرنک تخریسی و بویکی واسطہلرلہ روس دولتنک کسب قوت ایلمہ سی حقندہ تدبیرلردوشونلہ سی ده آقادهمینہ تعجیل اولنمیش و بویخصوصلرہ آقادهمینک یکی نظامنامه سنده تصریح ایدلشدی .

نظامنامه نک ۷ نجی مادہ سنده کرک آقادهمینک کندی اعضالرنک و کرک آوروپا عالمرلرنک یکی کشف و اختراعلرنی و تجربہ بہ مستند اولان فکرلرنی دولت دائرہ لرنہ عرض ایتک وظیفہ سی ده آقادهمین اداره سنہ تعجیل اولنمشدی . بونظامنامه ده آقادهمین اعضالرنک عددی (۱۸) و معاون اعضالر (۲۰) یہ ابلاغ ایدلشددر . بوندن ماعدہ آقادهمین عالمری یتیشدیرمک اوزره دارلفنون طلبہ سی آراسندن معین مقدارده طلبہ انتخاب اولنماسنک لزومی ده نظامنامه ده تصریح اولنمشدر . آقادهمینک اداره عالیہ سی نظامنامه موجبنجہ معارف نظارتنہ تودیع ایدلشدی . آقادهمین توسیع ایدلدیکی ایچین مصارف ۵۰ بیک روبلہ دن ۱۲۰ بیک روبلہ یہ ابلاغ واعضالرک تام معاشلہ تقاعدلری ۲۰ سنہ یہ تنزیل اولنمشدر .

روس فنون آقادهمینسنک نظامنامه سی ۱۸۳۶ و ۱۸۴۱ سنہ لرنده تکرار یکیدن تنظیم ایدلشددر . بومناسبتلہ سنوی مصارف اولان ۱۲۰ بیک روبلہ ۲۴۰ بیک روبلہ اولارق تثبیت اولنمشدر . ایکنجی قارئینہ زمانندہ ۲۱ تشرین اول ۱۷۸۳ تاریخندہ پارس آقادهمینسی اوزرنک اتحاد ایدیلہرک روس لسان و ادبیاتی ایشلہمک اوزره بر لسان آقادهمینسی تشکیل اولونمشدی . بو آقادهمینک تشکیل حقندہ روس فنون آقادهمینسنک سابق مدیرہ سی پرنسس واشقووانک مهم خدمتی سبق ایتشددر . پرنسس ایکنجی قارئینہ یہ تقدیم ایتدیکی راپورندہ روس لسانی اجنبی عنصرلردن تصفیہ ایتک ، ایشلہمک ، کلہ لرک طرز استعمالی قرارلاشدیرمق ، روس لسانی علم و فن لسانی اولاییلہجک بر حالہ کتیرمک ایچون بر لسان آقادهمینسی تشکیلک لزومی بیان ایتشدی . بو آقادهمین روس لساننک نحو و صرفی ، روس لغتنک قاموسی ، قواعد ادبیہ سنی و منطقنی تالیف و ترتیب ایدہ جکدی . روس لسان آقادهمینسی تشکیل قارئینہ طرفندن تصدیق اولندینی کبی روس فنون آقادهمینسی ده بومؤسسہ نک تأسیسی تصویب

جمعیت از طرفند نشر اولونان قوللکسیونلره و تصویری اثرلره و سیاحتنامه لره اولان زنکینلکیله تمیزایدهر .
 روس فنون آفاده میسنه مربوط اولان موزه خانه ده آفاده می عالمترینک تدقیقه مخصوص اولان اثرلره برلکده عوام طرفند مشاهده اولنه چق پک زنکین اثرلره موجوددر . آفاده می موزه خانه سنک علم حیوانات قسمی روسیه ده موجود علم حیوانات موزه لرینک اک زنکینی اولدینی کبی ، آوروپانک اک مشهور علم حیوانات موزه لری آراسنده ده نادراً موجود اولان اثرلرک بولماسیله تمیزایدهر .
 آفاده می موزه خانه سنک نباتات و معدنیات قسمی ده آسیایه مخصوص اولان نباتات و معدنلری ایله پک مشهوردر . موزه خانه نک مسکوکات قسمی ده چوق زنکیندر . [۱]

روس فنون آفاده میسنک روس علم وفنونک ولسانک انکشافنه و عمومیتله فنونه ، تورک تاریخنه ، آستوغرافیاسنه ، جوغرافیاسنه ولسانیاته و عمومیتله تورکیایه دائر اولان خدمتلی چوق مهمدر .
 روس فنون آفاده میسی درجه سنده تورکیاته خدمتی سبق ایش اولان آفاده می و جمعیتلرک موجودینی بزجه مجهولدر .

روس فنون آفاده میسی حال حاضرده ۴۲ اصلی اعضادن مرکب اولوب اسکیدن اولدینی کبی : (۱) فیزیقومه ته مایق ، (۲) روس لسان و ادبیاتی و (۳) تاریخ لسان شعبه لرینی احتوالیدر . روس آفاده میسنه مختلف علم و فن مؤسسه لرینک اداره سی تودیم اولمشدر . و بومؤسسه لرده ۴۶۴ عالم مهادی صورنده تدقیق و تبیلرده بولمقده درلر .

روسیه ده روس فنون آفاده میسندن ماعدا قازان کیف و موسقو و الهیات آفاده میلری ، تجارت ، طب ، موسیقی و عسکری آفاده میلر و بر چوق آثار عتیقه ، تاریخ و آستوغرافیا و آیری اولسکلری اوکره نه جمعیتلری واردی . بو آفاده می و جمعیتلرک بر چوغی حال حاضرده ده موجوددر . انقلابی متعاقب ملی تورک - تاتار آفاده میسی تشکیلی فکری تولد ایش و معارف نظارتی طرفند نظامنامه و تعلیماتیه سی ده احضار ایدلشدی . بولشویک حاکمیتی آناسنده کرک اورته ایدیل - اورال حوضه لرده و کرک سائر

[۱] روس فنون آفاده میسی موزه خانه سنک تاریخی .

شاعر پوشکین هیکلی وجوده کتیره ن قومیسین طرفندن طویلانش پاره نک هیکلک تأسیسندن آرتان (۳۰۳۱۳) روبله سنک آفاده می به تسلیمی حقنده ۱۸۸۱ سنه سنده ایمپراطور بر فرمان اصدار ایشدی . آفاده می کندیته تسلیم اولنان بومبانی ینه پوشکینک نامنی تخلیداً : (۱) روس ادبیاتی تاریخته و روس لسانه دائر درس کتابلری ، (۲) روس بدیی ، ادبیاته دائر اثرلر و (۳) روس مؤلفلرینک ایلری کلنلرینک بدیی اثرلری حقنده تنقیدی اثرلر وجوده کتیره نلره مکافات اولارق تخصیص ایشدر .

بوندن ماعدا تمیز ایدن علم نشانلری بوزیع اولتی اوزره آفاده می به مکافات سرمایه لری تسلیم اولمشدرکه ، (عراف دمیتری تولستوی) نامنه تأسیس اولنان سرمایه بوجله دندر .

آفاده می عالملرندن قوتلر فسکی ولومونسوف ، ژوفافسکی و سائر روس عالم و شاعرلرینک ناملرینی تذکار مقصدیله آفاده می حضورنده متعدد مکافات سرمایه لری طویلانشدر .

روس آفاده میسنک کتبخانه سی اک زنکین واک قیمتدار کتبخانه لرده معدوددر . بو کتبخانه نک اساسنی بویوک پتروونک فتوحاتی آناسنده دیگر ملتلر لندن آلنان قوللکسیونلر و ملخصه ۱۷۲۲ ده لهستان محاربه سی آناسنده اغتنام ایدیلن کتابلر تشکیل ایشدر . بو محاربه لر آناسنده لیتوانیا پرسلرندن (رازیویله) نک کتبخانه سی ده مال غنیمت اولارق روس پایتختته نقل اولمشدی . آفاده می کتبخانه سی آوروپاده و سائر مملکتلرده نشر اولنان کتابلر صاتین آلتیق صورتیه تکمیل اولنه کلشدر و حال حاضرده ده تکمیل اولمقده در . آفاده می کتبخانه سی عالملر ایچون لازم اولان اختصاصی اثرلرندن ماعدا پوپولر اثرلر جهتیه ده چوق زنکیندر . بو کتبخانه حقوقی جهتلرندن ایمپراطور عمومی کتبخانه سیله مساوی بر درجه ده ایدی . روسیه ده منتشر اثرلرک هر بری ایمپراطور کتبخانه سنه کوندردیلکی کبی آفاده می کتبخانه سنه ده کوندردیلدی . هر درلو کتابلرندن ماعدا خریطه و آطلاسلرک و مطبعه ده طبع اولونان هر شیئک آفاده می کتبخانه سنه کوندردیلسی قانوناً الزام ایدلشدی . بوسیدن دولای آفاده می کتبخانه سی روسیه ده موجود - کتبخانه لرک اک زنکینلرندندر . بالخاصه علوم طبیعییه ، فلاسینک لسانیاته و تاریخه و علمی

بوانستیتونک آذربیزمان ظرفنده وجوده کتیرمش اولدینی اثرلر کیت و کیفیت اعتباریله چوق مهند . تورک ، عرب ، کرجی ، اوردو (هند) و موغول و سائر شرق لسانلرینه و عمومیتله لسانیاته و لسانلر تاریخنه دائر برچوق اثرلر نعر ایتمشدر . مذکور انستیتونک تورکیات سهمیناری طرفندن نعر اولنان (هونلر و غونلر) نام چوق قیمتدار اثر معارف و کالیم طرفندن ترجمه ایتمیشدر .

مشهور مستشرق و عربیایچیلردن پروفور قریمسنک نکت تحت ریاستنده دوام ایدهن اوقرائیا آقاده میسیده جدی برصورتده چاپ شقمدهدر .

کتابیات :

به فارسیکنک «روس فنون آقاده میسینک تاریخی» ۱۸۷۰ ده پترسبورغده طبع ایتمیشدر . آنه مجموعه سنک ۱۴ نجی نسخه سنده روس آقاده میسینک ایلك اعضالری و عاللملری ماده سی . م . ای . صوخلامینوفک «روس آقاده میسینک تاریخی» ۱۸۷۴ ده پترسبورغده طبع اولتمیشدر . پترسبورغ آقاده میسینی موزه خانه سنک تاریخی ، روس دارالفنونک ضبط دفترلری و مختلف زمانلرده تنظیم ایکیلن نظامنامه و تعلیماتنامه لرو روس آقاده میلر طرفندن نعر اولنان مجموعه لر بوابده برر مآخذ تشکیل ایدهرلر .

تورک ایللرنده برچوق علمی جمعیتلر تشکیل اولتمیشدر . ایکیل-اورال بریلرنده شیمدیکی تاتارستان جمهوریتنک مرکزی اولان قازانده تشکیل اولنان علمی جمعیتدن ماعدا باشقردستان جمهوریتنده اوقا شهرنده و بر ایکی جمهوریتنک سائر شهرلرنده برچوق علمی جمعیتلر و آیری اولکلری اوکره نه جمعیتلری تأسیس اولتمیشدر . آذربایجان ، اوزبکستان ، قازاقستان ، و قریم جمهوریتلرنده برچوق جمعیتلر موجود اولوب کندی جمهوریتلری داخلنده تدقیق و تبیعه مشغولدرلر . تاتارستانده و باشقردستانده تشکیل اولنان علمی جمعیتلر طرفندن نعر اولنوبده المزه کچن اثرلر میاننده برچوق مفید اثرلر واردر . تاتارستان علمی جمعیتی طرفندن ۳ جلد اوزره نعر اولنان (تاتار ادبیاتی تاریخی) بوجله دندر .

بولشویک اختلالنه قادار برچوق انستیتولر تأسیس اولتمیشدی . السنه شرقیه انستیتولری آراسنده اک فعالی لازورف انستیتوسی نامیله معروف اولان موسقوا انستیتوسی اییدی . بوانستیتو طرفندن شرق ملتلرینک ادبیاتنه و لسانلرینه دائر لایموت بر چوق اثرلر وجوده کتیرلمیشدر . بولشویک اختلالی متعاقب ۱۹۲۳ سنه سنده له ینفراد (سابق پترسبورغ) ده (یاشایان شرق لسانلری انستیتوسی) تأسیس اولتمیشدر .

